

ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਜਾਣਾ

(27:57-66)

ਅਰਿਮਥੈਆ ਦੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਨਵੀਂ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ (27:57-61)। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਸਬਤ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੇ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ (27:62-66)।

ਮਸੀਹ ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਜਾਣਾ (27:57-61)

⁵⁷ਜਾਂ ਸੰਝ ਹੋਈ ਤਾਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਨਾਮੇ ਅਰਿਮਥੈਆ ਦਾ ਇਕ ਧਨੀ ਮਨੁੱਖ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਵੀ ਯਿਸੂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ। ⁵⁸ਉਹ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਲੋਥ ਮੰਗੀ। ਤਦ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੇ ਲੋਥ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ⁵⁹ਅਤੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਲੋਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਮਹੀਨ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਵਲੇਟਿਆ। ⁶⁰ਅਰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਕਬਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਿਆ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਖੁਦਵਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਾ ਪੱਥਰ ਕਬਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਰੇੜ੍ਹ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਗਿਆ। ⁶¹ਅਤੇ ਮਰੀਅਮ ਮਗਦਲੀਨੀ ਅਰ ਦੂਜੀ ਮਰੀਅਮ ਉੱਥੇ ਕਬਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ।

ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਤ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਤੋੜਨ ਦੀ ਪਿਲਾਤੁਸ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਛੇਤੀ ਮਰ ਸਕਣ (ਯੂਹੰਨਾ 19:31)। ਟੁੱਟੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਡਾਕੂਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਤੋੜ ਸੁੱਟੀਆਂ ਪਰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਯਿਸੂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾ ਤੋੜੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਜ਼ਬੂਰ 34:20 ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ‘ਉਹ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਡੀ ਤੋੜੀ ਨਾ ਜਾਵੇਗੀ’ (ਯੂਹੰਨਾ 19:36)। ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਉਸਦੀ ਪਸਲੀ ਵਿਚ ਨੇਜਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ‘ਉਵੇਂ ਹੀ ਲਹੂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਿੱਕਲਿਆ’ (ਯੂਹੰਨਾ 19:34)।

ਸੁੱਕਰਵਾਰ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ‘ਸਬਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਦਿਨ’ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਰਾਤ ਭਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਲੀਬਾਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਯੂਹੰਨਾ 19:31)। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੁੱਖ ਉੱਤੇ ਟੰਗੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 21:22, 23)। ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ 3:00 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਬਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ਼ਾਮ 6:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਯਹੂਦੀ

ਲੋਕ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਲੀਬਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।¹

‘ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਦਿਨ’ (*paraskeue*) ‘ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ’ ਲਈ ਇਕ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਤ ਵੀ ਉੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਨ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਪਸਾਹ ਦੇ ਦਿਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਤ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 19:31)। ਸ਼ਬਤ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਕਰਕੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਸਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਐਤਵਾਰ ਮੁਨੇਰੇ ਔਰਤਾਂ ਕਬਰ ਤੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ (ਲੂਕਾ 23:55-24:1)।

ਆਇਤ 57. ਯੂਸੁਫ਼ ਮੂਲ ਵਿਚ ਅਰਿਮਥੈਆ ਨਾਮਕ ਯਹੂਦੀਆ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਮੂਦੇਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰਾਮਾਹ (ਜਾਂ ਰਾਮਾ ਪੈਮ ਸੋਫ਼ੀਮ) ਵਰਗਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (1 ਸਮੂਦੇਲ 1:1, 19, 20)। ਅੱਜ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰੈਂਟਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂਸੁਫ਼ ਮਹਾਸਭਾ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਮੈਂਬਰ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 15:43; ਲੂਕਾ 23:50), ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਖ਼ਸ ਜਿਸਦੀ ਸਲਾਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਯਿਸੂ ਪ੍ਰਤੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਹੀ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ (ਲੂਕਾ 23:51)। ਇਹ ਧਨੀ ਮਨੁੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਰਾਹ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 15:43)। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਉਹ ਯਿਸੂ ਦਾ ਇਕ ਗੁਪਤ ਚੇਲਾ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 19:38; ਵੇਖੋ 12:42), ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਜਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਲੀਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੇਲੇ ਲੁਕ ਗਏ ਸਨ, ਯੂਸੁਫ਼ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਲਟ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁੱਲੇਆਮ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ।’²

ਆਇਤ 58. ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਰੋਮੀ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਅ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਰਸੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮੰਗੇਗਾ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਯੂਸੁਫ਼ ‘ਬੇਧੜਕ’ ਹੋ ਕੇ (ਮਰਕੁਸ 15:43) ਪਿਲਾਤੁਸ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੀ ਲੋਥ ਮੰਗਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾ ਸਕੇ। ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ (ਮਰਕੁਸ 15:44)। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿ ਯਿਸੂ ਮਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ (ਮਰਕੁਸ 15:45)।

ਆਇਤ 59. ਲੋਥ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਲਾਹ ਕੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਮਹੀਨ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਵਲੇਟਿਆ (ਮਰਕੁਸ 15:46; ਲੂਕਾ 23:53), ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਲਿਬਾਸ ਜਾਂ ਕਫ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਹੰਨਾ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਫ਼ਨਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਬੜੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਿਸੂ ਦੀ ਲੋਥ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਾਂ ਨਾਲ ਮਹੀਨ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਲੜ੍ਹੇਟਿਆ ਜਿਵੇਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਕਫ਼ਨਾਉਣ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤ ਸੀ’ (ਯੂਹੰਨਾ 19:40)। ਮਲਮ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੱਕਣ ਲਈ ਮਿਸਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਲਵੇਟਦੇ ਸਨ।³ ਲਾਜ਼ਰ ‘ਕਫ਼ਨ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪੈਰ ਬੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰ’ ਕਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 11:44)।

ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਕੁਦੇਮਸ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 3:1-21)। ਯੂਹੰਨਾ 7:50, 51 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕਦਮੇ ਦੇ ਯਿਸੂ ਦੇ

ਹੱਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮਸੀਹ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਯਿਸੂ ਦਾ ਗੁੱਪਤ ਚੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਗੁੱਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਸੇਰ ਦੇ ਗੰਦਰਸ ਅਤੇ ਉਦ ਯਿਸੂ ਦੇ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 19:39)।

ਆਇਤ 60. ਯਿਸੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਕਬਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਿਆ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਖੁਦਵਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਤਬ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। (1) ਯੂਸੁਫ਼ ਦਾ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਜਰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸੇ ਕਬਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਕਬਰ ਖਰੀਦਣੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। (2) ਸਜ਼ਾ ਪਾਏ ਹੋਏ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਫ਼ਨਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਜਾਣਾ (ਯੂਹੰਨਾ 19:41)⁴ ਜੋ ਮਹਾਸਭਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਆਦਮੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਸੀ! (3) ਯਿਸੂ ਦਾ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਨਬੂਵਤ ਦਾ ਪੂਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ ਕਬਰ ਚੱਟਾਨ ਨੂੰ “ਕੱਟ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ” ਸੀ ਸੁਭਾਵਕ ਗੁਫ਼ਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ “ਧਨੀ ਨਨ੍ਹਖ” ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ (27:57)। ਦੁਖੀ ਸੇਵਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯਸਾਯਾਹ ਨੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, “ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਧਨੀ ਨਾਲ ਠਹਿਰਾਈ ਗਈ” (ਯਸਾਯਾਹ 53:9)।

ਯਿਸੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਬਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੇ ਭਾਰਾ ਪੱਥਰ ਕਬਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਰੇੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਬਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਰੇੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।⁵ ਪੱਥਰ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਭਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੀ ਸਵੇਰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੇ ਮਸਾਲੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪੱਥਰ ਕੌਣ ਹਟਾਵੇਗਾ (ਮਰਕੁਸ 16:3, 4)। ਅਜਿਹੇ ਪੱਥਰ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਅਹਿਮ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ। ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਬਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਸੀ; ਜਦੋਂ ਇਹ ਖਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪਤਰਸ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 20:5)। ਇਹ ਉਸ ਵਕਤ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ।

ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਬਰ ਉਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 19:41)। ਅੱਜ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਬਰ ਦੇ ਦੋ ਰਵਾਇਤੀ ਥਾਂ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (27:33 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਚਰਚ ਆਫ਼ ਹੋਲੀ ਸਪਲਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੱਲਗਥਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਕਬਰ ਦੇ ਮਗਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਮੂਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਕੌਂਸਟਾਈਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੇਲੇਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਦੀ ਹੈ (ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਵਿਚ)। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਬਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਬਾਗ ਵਾਲੀ ਕਬਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੋਰਡਨ ਦੀ ਕਲਵਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਰਵਾਇਤ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਬਰ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਹੇੜਨ ਲਈ ਇਕ ਰਸਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਬਰ ਦੇ ਅਠਵੀਂ ਜਾਂ ਸਤਵੀਂ ਸਦੀ ਈ. ਪੂ. ਤਕ ਦੀ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਖੂਬੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਦੇਹ ਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਕਬਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਇਤ 61. ਮਰੀਅਮ ਮਗਦਲੀਨੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮਰੀਅਮ (ਯਾਕੂਬ ਅਤੇ ਯੂਸੁਫ ਦੀ ਮਾਤਾ) ਯੂਸੁਫ ਅਤੇ ਨਿਕੁਦੇਮਸ ਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਕਬਰ ਤਕ ਗਈਆਂ। ‘ਉਹ ਤੀਵੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲੀਲ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਈਆਂ ਸਨ’ ਦੇ ਲੂਕਾ ਦੇ ਆਮ ਹਵਾਲੇ (ਲੂਕਾ 23:55) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਲੋਮੀ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸੀ (27:56 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਕਬਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਦਫਨਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉੱਥੋਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿੱਥੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੌਰਾਨ ਠਹਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਬਤ ਦੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਸਾਲੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ (ਮਰਕੁਸ 16: 1; ਲੂਕਾ 23:56)।

ਪਿਲਾਤੁਸ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ (27:62-66)

⁶²ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਜਿਹੜਾ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਪਰਧਾਨ ਜਾਜਕ ਅਤੇ ਫਰੀਸੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ ਅਰ ਬੋਲੇ। ⁶³ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਛਲੀਆ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਜੇ ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੀ ਉੱਠਾਂਗਾ। ⁶⁴ਇਸ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਜੇ ਤੀਏ ਦਿਨ ਤੀਕਰ ਕਬਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ, ਕਿਤੇ ਉਹ ਦੇ ਚੇਲੇ ਆਣ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਨਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਭਈ ਉਹ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ ਸੇ ਪਿਛਲੀ ਭੁੱਲ ਪਹਿਲੀ ਨਾਲੋਂ ਬੁਰੀ ਹੋਊਗੀ। ⁶⁵ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਪਹਿਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਾਓ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ। ⁶⁶ਸੇ ਉਹ ਗਏ ਅਰ ਪਹਿਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਵਾਈ।

ਆਇਤਾਂ 62, 63. ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਸਬਤ ਜਾਂ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਰਧਾਨ ਜਾਜਕ ਅਤੇ ਫਰੀਸੀ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨਬੂਵਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ‘ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੀ ਉੱਠਾਂਗਾ’ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਲੀਆ ਆਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਜੀ ਉੱਠੇਗਾ (16:21; 17:9, 22, 23; 20: 18, 19)। ਹੋਰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫਰੀਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ਤੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿਰਫ ਯੂਨਾਹ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਬੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੀਵ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਰਿਆ ਸੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਸੀ (12:40)। ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ‘ਇਸ ਹੈਕਲ ਨੂੰ ਢਾਹ ਸੁੱਟੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ’ (ਯੂਹੰਨਾ 2: 19)। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਜਾਣਨ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ (26:61; 27:40), ਪਰ ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੀ ਦੇਹ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਆਇਤ 64. ਇਸੇ ਨਬੂਵਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੀਏ ਦਿਨ ਤੀਕਰ ਪਹਿਰਾ ਬਿਠਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੇ ਚੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ‘ਸੇ ਪਿਛਲੀ ਭੁੱਲ ਪਹਿਲੀ ਨਾਲੋਂ ਬੁਰੀ ਹੋਊਗੀ।’ ⁶⁶ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਢੰਗ ਯਿਸੂ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਵਾ ਪਹਿਲਾ

ਧੋਖਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਧੋਖਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਢੰਗ ਮੁਤਾਬਿਕ। ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕ ਸਦੂਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਜਮਾਤ ਜੀ ਉੱਠਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਸੀ (22:23; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 23:8)।

ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚਿੰਤਾ ਬੇਲੋੜੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਯਿਸੂ ਜੀ ਉੱਠੇਗਾ (ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 9: 10, 32; ਯੂਹੰਨਾ 20:9)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰੀਅਮ ਦੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਿ ਉਹ ਜੀ ਉੱਠਿਆ ਹੈ, ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 16: 11, 14)। ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਗ਼ਲਤ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ।

ਆਇਤ 65. ਪਿਲਾਤੁਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਬਿਠਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਹੈਕਲ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਤੇ 28: 11-15 ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਦੇ ਨੋਟਸ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*koustodia*) ਜਿਸਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਪਹਿਰੇ ਵਾਲੇ’’ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ *custodia* ਦਾ ਬਦਲਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਕਸਟਡੀ’’ ਅਤੇ ‘‘ਕਸਟੋਡਿਅਨ’’ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਆਇਤ 66. ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਲਈ ਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਵਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੋਮੀ ਪਹਿਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ ਅਤੇ ਕਬਰ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁੜੀ ਰੱਸੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਰੱਸੀ ਉੱਤੇ ਮੋਮ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਲਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਰੋਮੀ ਛਾਪ ਵਾਲੀ ਅੰਗੂਠੀ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਮੋਹਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲਈ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕਬਰ ਨਾਲ ਛੇੜ ਛਾੜ ਕਰੇ ਮੌਤ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਪਿਲਾਤੁਸ ਅੱਗੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਪਹਰੇਦਾਰ, ਕੋਈ ਰੱਖਵਾਲੀ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਜੀ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਸੀ! ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਝੂਠੀਆਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹੋਏ, ਕਬਰ ਦੀ ਰੱਖਵਾਲੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਵੇਖੋ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਵਾਰਜ਼ 4.5.2; ਮਿਸ਼ਨਾਰ ਸੱਥਥ 23.4-5. ²ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 728. ³ਟੈਸਟਸ ਹਿਸਟਰੀਜ਼ 5.5. ⁴ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰ. ਟੀ. ਫ੍ਰਾਂਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ‘‘ਨਵੀਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਬਣੀ ਕਬਰ ਜਿੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਵਰਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਭਾਵ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਲੇ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ’’ (ਆਰ. ਟੀ. ਫ੍ਰਾਂਸ, ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ, ਦ ਟਿੰਡੇਲ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ [ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ

ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1985], 403; 8:21; 26:3 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)।⁵ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਰੋੜਨ ਤੇ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਜੌਂਡਰਵਨ ਇਲੱਸਟ੍ਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਬੈਕਗਰਾਉਂਡਜ਼ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 1, ਮੈਥਿਊ, ਮਾਰਕ, ਲੂਕ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ, 2002), 496 ਵਿਚ ਵੇਖੋ ਮਾਰਕ ਸਟ੍ਰੋਸ, ‘‘ਲੂਕ।’’
⁶‘‘ਪਿਛਲੀ ਭੁੱਲ ਪਹਿਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬੁਰੀ ਹੋਵੇਗੀ’’ ਕਹਾਵਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ (ਵੇਖੋ 12:45; 2 ਪਤਰਸ 2:20)।